

Панчишин Р. І.
аспірант
(Львівський державний
університет внутрішніх справ)

УДК 340.12

ЦІННІСНИЙ ВИМІР ПОВЕДІНКИ ЛЮДИНИ

Розкрито основні теоретико-методологічні підходи до дослідження філософсько-правових проблем аксіологічного виміру поведінки людини. Проаналізовано аспекти становлення ціннісного аспекту поведінки людини у філософсько-правовому контексті. Визначено цінності як оціночне ставлення до навколишньої дійсності та включених у неї об'єктів, що відокремилися від їх потреб і самостійно сформувалися в людини.

Ключові слова: цінність, поведінка, людина, особистість, індивідуальність.

Постановка проблеми. У будь-якої людини і суспільства відбувається оцінка явищ навколишнього світу як щоденний ритуал. Ціннісний підхід є повсякденним актом, без якого неможливе функціонування дійсності та життя людини як істоти, яка має різні потреби, інтереси та цілі. Цінність визначає становище людини у природі та серед собі подібних. Цінність – це вираз змісту унікальності людини.

Античні мислителі (Сократ, Платон, Аристотель) одні з перших розпочали процес рефлексії справедливості, блага, чесноти та побачили універсальні цінності за їх феноменологічною варіативністю.

Цінність, як філософсько-правова категорія, що має універсальний характер, сформувалася у шістдесятих роках ХІХ століття. Дане поняття пов'язують з Г. Лотце, який запропонував чітке розмежування світу явищ і світу внутрішніх цінностей. Дослідник порушив питання про цінності та включив поняття «цінність» до переліку основних категорій, що використовуються у загальній філософії та філософії права.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Питання ціннісного виміру поведінки людини з різних точок зору неодноразово висвітлювали науковці-правники Ю.П. Битяк, О.Б. Ганьба, Т.З. Гарасимів, О.М. Гумін, Г.Ю. Зубко, О.М. Ігнатов, Ю.О. Козенко, О.М. Омельчук, О.Р. Ратінов, М.В. Савчин, С.С. Сливка, А.К. Щербакова, С.А. Шалгунова, А.М. Шульга та ін.

Виклад основного матеріалу. Різноманіття трактувань поняття «цінність» обумовлено відмінностями у вирішенні проблеми співвідношення онтологічного та гносеологічного, об'єктивного і суб'єктивного, матеріального і ідеального, індивідуального і суспільного. Тому існує різноманіття інтерпретацій, тлумачень структури, типології, стану та ролі цінностей, незважаючи на те, що «цінності не представляють собою дійсності, ні фізичної, ні психіч-

ної. Сутність їх полягає в їх значущості, а не в їх фактичності» [1, с. 123]. При цьому цінність, що особливо слід підкреслити, завжди позитивна і тільки позитивна значимість може називатися цінністю. Це означає, що статус цінності завжди позитивний, прийнятний. Цінності завжди виразні, ясні і чіткі для розуміння тих, хто їх визнає. Може бути й так, що людина не розуміє, що для неї є цінним, але вона не буде діяти всупереч сформованим у неї ціннісним установкам, якщо це не нав'язано через насильство чи надмірно складну і непередбачувану ситуацію. І. Маджіарі-Бек розглядає цінності як головні чинники регуляції і саморегулювання поведінки людини.

Отже, цінності не лише впливають на пізнання та оцінку явищ, а й визначають характер відносин між людьми, норми поведінки людей, їх цілі. Поняття цінності відіграє важливу роль в аналізі обов'язку. Цінності, забезпечуючи тимчасову наступність (минуле, сучасне, майбутнє), сприяють поділу на світ сушого і світ належного. Вони структурують майбутнє, як подолання існуючих умов, як світ ціннісно обґрунтованих цілей, часом ідеальних, не обов'язково досяжних, але визначають вектор змін і розвитку як можливий і бажаний світ. Н.О. Бердяєв, аналізуючи свій час і передбачаючи сьогоднішнє, констатував, що: «...в нашому світі ієрархія цінностей існує навпаки, нижче стало вищим, вище придушене. Ієрархія цінностей визначається за принципом користі. Життя людини наповнене засобами до життя, які стали самоціллю. Підміна цілей життя засобами є надзвичайно характерним процесом життя людини» [3, с. 473]. Попереджувальною є також його ремарка про те, що «відчуження цілей від цінностей – патологія мети. По-перше, відчужені цілі не досягаються, оскільки не мають природної основи в особистості, і, значить, для їх досягнення необхідний особливий апарат примусу і контролю. По-друге, вони викликають дисонанс у мотивації, незадоволеність і фрустрацію особистості» [11, с. 121]. Дійсно, досить важко буває відокремити цілі та засоби їх досягнення, часто при цьому відбувається змішування цілей і засобів.

Н.О. Бердяєв називає людину істотою «оцінюючою», яка визначає якість. Тому, говорячи про цінності, необхідно розрізняти філософію оцінок і філософію цінностей. Не слід підміняти філософію цінностей філософією оцінок. «Неможливою видається спроба вивести із загальної природи оцінок суб'єкта матеріальне різноманіття цінностей, а між тим знання усього різноманітного змісту цінностей є особливо важливим для філософії, бо лише на основі цього знання зможемо виробити світогляд і здійснити тлумачення сенсу життя» [13, с. 463–464]. Два акти впливають зі знання змісту – це приналежність до цінності та оцінки; причому перший з них сприяє перетворенню індивідуальної думки в об'єктивне і загальнозначуще судження, а другий залишається в межах суб'єктивності.

Цінності – це оціночне ставлення до навколишньої дійсності та включених у неї об'єктів, що відокремилися від їх потреб і самостійно сформувалися в людини. Спробуємо уявити даний процес генезису цінностей таким чином: спочатку цінності виникають у формі оціночної реакції при зустрічі людини та її потреб з об'єктом, який може їх задовольнити. А згодом оцінна реакція

при повторній і подальшій взаємодії з тим же об'єктом перетворюється в оцінне ставлення. Приблизно так і відбувається: оціночна реакція, активізується зі зустрінутим об'єктом задоволення, перероджена згодом у оцінне ставлення, потім вже за межами реального зв'язку з потребами, набуває статусу цінності. Цінності, формалізуючись у внутрішньому світі людини у вигляді патернів, набувають особливого чуттєвого контексту буття. Вони розкриваються перед нею в образі унікальної соціально значущої суб'єктивної сфери; вони активізують формування особистості, визначають і направляють процес її індивідуального розвитку. Цінності є потенційним енергетичним джерелом здійснення суб'єктивного буття особистості у певній сфері, в якій трансформуються цінності особистості, а, отже, і суспільства.

Таким чином, цінності характеризують і формують внутрішній світ людини: її ставлення до світу, її духовний стан, почуття, волю, розум. І.І. Докучаєв визначає цінності як екзистенціальний центр інтегральної моделі культури, вираження місця людини у світі. Незважаючи на те, що цінності є ідеалами, тим не менше вони існують не в особливому ідеальному світі цінностей, а пов'язані з людськими особистостями як центрами активності і являють собою емоційний апіорі. У цінностей є надісторична ієрархія, кожному ступеню цінностей відповідають особливий акт відчуження, певний тип особистості та певна форма [16, с. 134].

Однак ідеали, будучи цінностями, сублімованими в образі досконалості, дозволяють тільки наближатися до них, «спроба ж буквально втілити їх у земному бутті може призвести тільки до краху цих ідеалів» [10, с. 20]. Тому кожна епоха, потребуючи власних сенсів, обґрунтування і значення, змушена частково відмовлятися від попередніх, формулюючи при цьому ідеали, що відповідають її інтересам.

Така постановка питання про ідеали пояснює чому ціннісний світ людини не є системним. Саме «тут є одна з драм людського існування: ми приречені на пошук у своєму ціннісному світі, жертвуємо одними цінностями заради інших, страждаємо від таких жертв» [11, с. 117].

Однак людина не може існувати без визначеної мети і системи цінностей, які формулюють сенс її життя. Для такого мислителя, як В. Франкл, заглибленого у роздуми про сенс життя людини, цінності – це «універсалії сенсу», які кристалізуються в типових ситуаціях, з якими зустрічається людина, суспільство або навіть усе людство. Однак таке визнання не дозволяє філософу позбавити людину права заявити: «Якщо моя поведінка визначається не бажаннями, а цінностями, я все одно вільний сказати «ні» також етичним вимогам: я саме дозволяю їм визначати мою поведінку» [15, с. 107].

Хоча міркування В. Декомба стосуються в цілому взаємозв'язку проблеми цінностей, що представляє собою не стільки проблему, скільки концентроване вираження проблеми нашої культури і, знову важливо підкреслити, філософ так само фіксує право індивіда на власний вибір. Він попереджає, що «будь-хто, хто намагатиметься вирішити проблеми цінностей, змушений буде задовольнятися псевдорішеннями або визнає себе переможеним» [7,

с. 307–308]. Причому саме формулювання проблеми виключає усі рішення в позитивному ракурсі. Можливо, справа у змісті проблеми, можливо, в обґрунтуванні та основі цінностей. Тоді рішення полягає в пошуку критеріїв цінностей; індивід може звертатися до критеріїв досконалості або доцільності, інші індивіди навколо нього використовують інші критерії. Спробуємо дати відповідь щодо вибору самих критеріїв. Визнаємо при цьому, що рішення має приймати саме людина, ніхто не має права вирішувати за неї. Можна як критерій запропонувати до використання принцип ієрархії. «В ієрархії духовних цінностей перше місце належить особистості, друге місце – суспільству і лише третє місце – державі» [4, с. 175], а не навпаки. Це в ідеалі відповідає принципам і цінностям справедливого, людиноорієнтованого державно-правового устрою, під яким ми розуміємо зріле і самодостатнє громадянське суспільство. Але в повсякденному соціальному світі нижча цінність набуває найбільшої сили, а найвища цінність – найменшої. Можна погодитися з таким висновком Н.О. Бердяєва: даність, як і раніше, така, проте в суспільстві все сильніше і наполегливіше проявляються спроби повернути на «свій лад» ціннісний світ.

Чітко проявляється тенденція суспільної свідомості до переваги ієрархії, в якій високий статус займають духовно-моральні засади. Як найбільш важливі та обов'язкові є віра, любов і совість. Віра – це первинна сила життя людини. Людина може помилятися, розчаровуватися, йти помилковими шляхами, але вона не може жити без віри» [9, с. 137–141]. Так як існує духовний закон, при якому людина сама уподібнюється тому, у що вірить. Тому стратегія життя людини, яка відкидає та заперечує духовні основи, яка прагне до користі, жадоби володіння, влади, веде не тільки до обмеженості і деградації, а й до катастрофи.

Одночасно причиною і наслідком моральної деградації є моральний релятивізм, відсутність орієнтації на метафізичні і трансцендентні цінності. У такому випадку домінує моральний суб'єктивізм, де відсутня різниця між добром і злом, моральний вибір здійснюється лише на основі власних відчуттів, за межами будь-яких об'єктивних критеріїв. Які ж шляхи виходу із ситуації? Один зі шляхів полягає у перегляді та переосмисленні системи цінностей. Саме у кризові моменти своєї історії людство завжди звертається до цінностей як змістоутворювальних основ буття людини, що формує спрямованість і вмотивованість людського життя, діяльності та конкретних вчинків [14].

Аналіз списку категорій цінностей, сформованих В. Франкліном, зміцнює нашу позицію щодо безмежності душевних і фізичних можливостей людини і поваги до неї. Ось що пише філософ: «Життя людини наповнене сенсу до самого кінця – до самого її останнього подиху. І поки свідомість не покинула людина, остання зобов'язана постійно реалізовувати цінності і нести відповідальність. Людина відповідальна за реалізацію цінностей до останнього моменту свого існування. І нехай можливостей для цього у неї небагато – цінності відносин залишаються завжди доступними для неї» [15, с. 129]. Що ж слід розуміти під цінностями відносин, які ніби супроводжують людину до

кінця її життя?

Цінності В. Франкл поділяє на «творчі», бо вони здійснюються через продуктивні творчі дії людини. Крім творчих цінностей, існують «цінності, реалізовані в переживаннях, тобто «цінності переживання». Вони проявляються в чутливості людини до явищ навколишнього світу. Третя група цінностей полягає у ставленні людини до чинників, які обмежують її життя – це «цінності відносин». «Те, як вона сприймає «тягар» життя, як несе свій хрест, та мужність, яку вона проявляє, будучи засудженою і приреченою – усе це є мірою того, наскільки вона сформована як людина» [15, с. 174].

До вищих цінностей дослідник відносить свободу, духовність і відповідальність: саме вони конституують людину, становлять вищий рівень структури особистості, є способами, формами її існування та самореалізації.

Питання про основні цінності, що свідчить про нелегкий вибір, який здійснює людина, а також про неможливість примирення ворогуючих цінностей, тобто цінностей і антицінностей, вирішується й у вченнях М. Вебера. Якої позиції дотримується М. Вебер, відображено в таких його думках: яка людина наважиться «науково спростувати» етику Нагірної проповіді, наприклад, заповідь «непротівлення злу» або притчу про людину, підставляти і ліву, і праву щоку для удару? І, тим не менш, зрозуміло, що тут, якщо поглянути на це зі світського погляду, проповідується етика, що зумовлює відмову від почуття власної гідності. Потрібно вибирати між релігійною гідністю, яку дає ця етика, і людською гідністю, етика якої проповідує щось зовсім інше: протівся злу, інакше ти будеш нести свою частину відповідальності, якщо воно переможе. Залежно від кінцевої установки індивіда одна з цих етичних позицій виходить від диявола, інша – від Бога, і індивід повинен вирішити, хто для нього Бог і хто диявол. І так відбувається в усіх сферах життя. М. Вебер далі наводить таке положення: «Диявол старий –постарішайте, щоб зрозуміти його», яке рекомендує розуміти так, що при вигляді його (диявола) не слід бігти, а необхідно «оглянути його шлях, щоб побачити його силу і його межі» [5, с. 543]. І знову право вибору залишається за людиною. Хто візьме на себе усю повноту відповідальності за вибір іншого, і як можна здійснити вибір, надати перевагу одній групі цінностей в порівнянні з іншою, наприклад, французькій або німецькій? М. Вебер і сам не знає відповіді. Місію надання допомоги людині у вирішенні, яким шляхом піти і які вибрати цінності, Вебер покладає на філософів, педагогів, учених, які можуть допомогти людині відзвітувати перед самою собою, яким буде кінцевий сенс її власної діяльності.

Якщо реальність досягається і конструюється за способом «віднесення до цінностей», то все стає зрозумілим: роздуми Вебера про «належність до цінностей» стосуються питань про «творіння» самої людської реальності та про труднощі ціннісного вибору людиною.

Труднощі ці пов'язані з тим, що незмінних, абсолютних, вічних цінностей не буває. Усі цінності відносні, вони зазнають певних історичних змін і залежать від національної, релігійної, локально-регіональної та культурно-

цивілізаційної специфіки. Підтвердженням цьому є слова М. Вебера: «Влас- тива нам усім в тій чи іншій формі віра в надемпіричну значимість найваж- ливіших для нас найвищих ціннісних ідей, в яких ми бачимо сенс нашого буття, не тільки не виключає невинну зміну конкретних точок зору, що на- дають значення емпіричній дійсності, але включає його в себе. Життя в його ірраціональній дійсності є невичерпним, конкретні форми віднесення до цін- ності не можуть бути постійними, вони схильні до вічної зміни, яка йде в те- мні майбутнє людської культури. Світло, змарноване цими високими цінніс- ними ідеями, падає на постійно мінливу частину жахливого хаотичного потоку подій» [6, с. 602].

Цінності мають властивість мати форму орієнтацій, мотивів, стимулів, ре- гуляторів поведінки людей. Система цінностей тісно пов'язана із системою соціальних норм, виконуючи при цьому одну і ту саму соціальну функцію – регулювання поведінки людей. Ми не можемо не зупинитися на твердженні І.І. Докучаєва, що цінність не відразу визнається такою, поки її не виберуть, поки вона не почне діяти як цінність, вона є нормою. Онтогенез цінностей і є вихованням людини. «Поки ми привчаємо дитину до визнаної нами цінності, вона для неї лише норма, як і багато норм, яких ми можемо і не дотримувати- ся, хоча вони нам добре відомі, але не визнані як цінні. Однак як тільки дитина усвідомлює залежність свого буття (а не просто покарання або заохочення за вчинок) від ступеня реалізації відповідної моделі діяльності, норма його дія- льності стає цінністю. У зрілому віці подібних переходів норм у цінності стає значно менше» [8, с. 65]. Звертаємо особливу увагу, що формування цінностей є формування суб'єктивності, що відбувається як тривале накопичення досві- ду, унікальність цього досвіду і є основою ціннісних орієнтацій. «Онтогенез і філогенез цінностей майже збігаються» [8, с. 225–226].

Загальність і всеосяжність цінності в тому, що її не обов'язково усвідом- лювати і відчувати кожну мить, підпорядковуючи їй свої дії, вона впливає на дії поза волею людини. У тому й річ, що людська натура ніколи не буває ві- дірваною від цінностей, вони просочують її наскрізь. Дії з часом людина здійснює всупереч цінностям. Іншими словами, конкретні обставини, які впливають на різноманітні моделі діяльності людини, часто є основним корек- тором цінностей. У цьому значенні проміжок між цінностями і діями люди- ни може бути значним. Максимальне відхилення пояснюється переглядом попередньої моделі, яка більше не є для людини єдиною або основною, або дією інших ціннісних систем. Переоцінку цінностей, яку виробляє людина, не можна розуміти як «голу» імплікацію, в якій причиною виступає якийсь позаціннісний чинник культури. В.А. Барьядаєва пов'язує зміни «життя з тим, що людям доводиться перерозподіляти наявні елементи свого оточення» і переосмислювати цінності у власному уявленні світу [2, с. 144].

Людина пронизує і наповнює увесь світ навколо себе ціннісним став- ленням. Цінність виявляється найважливішою формою відображення буття, оскільки вона виражає суб'єктивний характер людини – її сутність, унікаль- ність, свободу вибору майбутньої діяльності, а з іншого боку, вона визначає

модель її діяльності, яка виражає її сутність. Тому повинен і може будуватися, насамперед, на праксеологічних підставах, адже вони складають основу відносин взаємної вигоди – співробітництва, розуміння, добросусідства, допомоги.

Право на ціннісне самовизначення є невід'ємним правом будь-якої особистості, якими неприйнятними б не здавалися чужі цінності. Категоричний імператив переформульовано І.І. Докучаєвим так: роби або не роби іншому лише те, про що він тебе попросить, якщо, звичайно, у тебе є на це сили і бажання, а також якщо цей інший просить або не вимагає тебе цілком свідомо. Саме такий категоричний імператив може слугувати основою для аксіологічного або праксеологічного діалогу між людьми.

Ознайомлячись з поглядами І.І. Докучаєва, все ж важко позбутися сумнівів та незгоди з ним у тому, що він не визнає загальнолюдських цінностей, навколо яких можна було б вибудувувати ідеальну загальнолюдську спільноту. Зміст його думок зводиться до того, що конфлікти цінностей неминучі, з першого погляду, не викликає неприйняття, бо не кожен цінність іншої культури можна визнати і прийняти «відразу». Та й чи варто це робити, розумніше було б знати, що вона просто є. З іншого боку, необхідно уточнити, адже фактично конфлікти виникають між людьми, що не бажають прийти до згоди, миру, компромісів, а не між цінностями. Вихід І.І. Докучаєв вбачає у міжкультурній комунікації, діалозі культур – це вірно. На його думку, загальнолюдські цінності можуть виникнути тільки тоді, коли виникне єдине людство. Тоді напрошується питання: а як міг би відбутися діалог різних культур, в якому немає сумніву, якби не моральна загальність вищих цінностей? Друге питання можна сформулювати так: невже ми не можемо навчитися бачити в іншій системі цінностей не те, що нам не подобається, а те, що може допомогти нам у вирішенні проблем, які є не тільки нашими, а й інших людей, культур, інших ціннісних систем?

Цінності, втілюючись у правових нормах і організаційних структурах, що забезпечують їх, тоді стають по-справжньому дієвими, коли перетворюються на мотиви і установки поведінки людей. Скільки б будь-яке суспільство не створювало регуляторів, завжди внутрішній імпульс (інтерес, ідеал, ціннісна орієнтація, переконаність у чомусь) буде визначальним у вчинках і діях людини.

Сьогодні, коли відкриті кордони взаємодії, неминуче відбуваються зміни, взаємовплив, взаємозбагачення культур, важко сприймати колись чужі цінності і норми як дивовижні, неприйнятні. Варто наголосити, що цінності, до якої з культур вони б не належали, Заходу чи Сходу, їх можна визнавати чи не визнавати, але неможливо їх оскаржувати, адже цінності – це зміст будь-якого людського буття, сенс життя людини.

Поділяємо важливе зауваження А.Г. Маслоу щодо значимості та залежності суспільства від людини, в тому, що прагнення до вищих духовних цінностей має стати способом існування будь-якої особистості в майбутньому, і якщо суспільство не зможе сформувати таку особистість, воно

приречене. Цінності, на наш погляд, тому і є значущими, що визначають порядок організації одиничного (особистість) і загального (суспільство) в часі та просторі.

Висновки. Цінності існують у різних формах, мають складну природу, яка полягає в єдності мети, засобів і самої цінності. Цінності – це важливі чинники регулювання відносин між людьми, визначають порядок організації одиничного (людина) і загального (суспільство), і саморегуляції поведінки людини, будучи основою індивідуального, визначають вектор розвитку людини, представляючи собою його внутрішнє джерело і механізм. Вони характеризують людину, її сутність, унікальність, її суб'єктивність, ставлення до світу, місце у світі, визначають сенс її життя. Універсальні загальнолюдські цінності, становлячи єдиний аксіологічний простір, забезпечують консенсус суспільних та індивідуальних взаємин і взаємодій.

Бібліографічні посилання

1. Алексеев С.С. Философия права: История и современность. Проблемы. Тенденции. Перспективы / Алексеев С.С. – М., 1999.
2. Барьядаева В.А. Культура и система ценностей / Барьядаева В.А. // Вестник Бурятского ун-та. Серия 5: Философия, социология, политология, культурология. – 2001. – Вып. 5. – С. 131–146.
3. Бердяев Н.А. Истоки и смысл русской революции / Бердяев Н.А. – М., 1997.
4. Бердяев Н.А. Философия творчества, культуры и искусства / Бердяев Н.А. – М., 1994. – Т.1.
5. Вебер М. Избранное: Протестантская этика и дух капитализма / Вебер М. ; пер. с нем. М.И. Левина; отв. ред. Ю.Н. Давыдов. – М., 2006.
6. Вебер М. Объективность познания в области социальных наук и социальной политики / Вебер М. // Культурология. XX век. Антология. – М., 1996.
7. Декомб В. Современная французская философия / Декомб В. ; пер. с франц. М.М. Федоровой. – М., 2000.
8. Докучаев И.И. Ценность и экзистенция. Основоположения исторической аксиологии культуры / Докучаев И.И. – СПб., 2009.
9. Ильин И.А. Путь к очевидности / Ильин И.А. – М., 1993.
10. Краус В. Нигилизм и идеалы: Нигилизм сегодня, или Долготерпение истории / Краус В. ; пер. с нем. А. Карельского, Е. Кацевой, Э. Венгеровой. – М. : Радуга. – 256 с.
11. Пригожин А.И. Качество целей / Пригожин А.И. // Общественные науки и современность. – 2010. – № 1. – С. 114–126.
12. Пригожин И.Р. Конец определенности: Время, хаос и новые законы природы / Пригожин И.Р. ; пер. с англ. Ю. Данилова. – М.; Ижевск, 2000.
13. Рикёр П. Путь признания: три очерка / Рикёр П. ; пер. с фр. И.И. Блауберг, И.С. Вдовиной. – М., 2010.
14. Сандакова Л.Г. Феномен «духовность» в современном российском обществе / Сандакова Л.Г., Бурзалова А.А., Захаров А.К. // Православие в Азиатско-Тихоокеанском регионе: материалы междунар. науч.-практ. конф., посвященной 330-летию Даурской духовной миссии (4–5 октября 2011 г.). – Улан-Удэ, 2012. – С. 263–269.
15. Франкл В. Человек в поисках смысла / Франкл В. ; пер с англ. и нем.; общ. ред Л.Я. Гозмана и Д.А. Леонтьева. – М., 1990.
16. Шелер М. Избранные произведения / Шелер М. ; пер. с нем. А.В. Денежкина, А.Н. Малинкина, А.Ф. Филиппова ; под ред. А.В. Денежкина. – М., 1994.

Панчишин Р.И. Ценностное измерение поведения человека. Раскрыты основные теоретико-методологические подходы к исследованию философско-правовых проблем аксиологического измерения поведения человека. Проанализированы аспекты становления ценностного аспекта поведения человека в философско-правовом контексте. Определены ценности как оценочное отношение к окружающей действительности и включенным в нее объектам, отделившимся от их потребностей и самостоятельно сформировавшимся у человека.

Ключевые слова: *ценность, поведение, человек, личность, индивидуальность.*

Panchyshyn R.I. Value dimension of human behavior. The article deals with the main theoretical and methodological approaches to the study of the philosophical and legal issues of axiological dimension of human behavior. The author analyzes the aspects of the formation of valuable aspect of human behavior in the philosophical and legal context.

The article defines values as evaluative attitude to reality and its objects which separated themselves from human needs and independently evolved in humans. Values are important factors in the regulation of human relations governing the organization of the unit (man) and the general (community, society), as well as human selfregulation, vector of human development, providing its internal source and mechanism. They describe man, his nature, uniqueness, socially significant subjectivity, attitude to the world, his place in the world, define the meaning of his life. Universal human values make common axiological space that can be correlated with the world of the existing being as higher principles that provide consent (consensus) in public and individual relationships and interactions.

The article states that values have property to take the form of preferences, motivations, incentives, behavior controls. The system of values is closely connected with the system of social norms, thus fulfilling the same social function - to regulate behavior.

The article emphasizes that through value orientations man absorbs the culture of society and values are transferred into the motives of human behavior. They provide perfectly streamlining effect on behavior patterns and subconscious mind of man. Values not only regulate human behavior, but also link man and man, man and society. Human values are more dependent on group values with which man identifies himself.

Keywords: *value, behavior, person, personality, individuality.*

Надійшла до редакції 13.01.2016